

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระไตรปิฎกได้ถึงการทำบุญด้วยวิธีการให้ทานวิธีหนึ่งในหลายๆวิธีที่ได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่พุทธศาสนิกชน คือการถวายสังฆทาน ซึ่งการให้ทานเป็นการลดความเห็นแก่ตัว การไม่ยึดติดในวัตถุสิ่งของและความคับแคบในจิตใจให้น้อยลง อีกทั้งสิ่งที่เราบริจาคหรือให้ทานแก่ผู้อื่นยังสามารถช่วยบรรเทาความเดือดร้อนและเป็นประโยชน์ต่อผู้รับและสังคมโดยรวม โดยคนไทยเชื่อกันว่า การถวายสังฆทาน เป็นวิธีการทำบุญที่ได้บุญมาก เพราะเป็นการถวายทานที่ไม่ระบุเฉพาะว่าเป็นพระสงฆ์รูปใด ผู้ที่ประสงค์จะทำทานจะเตรียมสิ่งของที่ถวายทาน เมื่อพร้อมแล้วนำไปถวายสังฆทานแด่พระภิกษุ

คำว่า สังฆทาน มาจากคำว่า “สังฆะ” หมายถึง หมู่แห่งภิกษุตั้งแต่ ๒ รูปขึ้นไป ส่วน “ทาน” หมายถึง การให้ การแบ่งปัน การแจกจ่ายวัตถุสิ่งของหรือปัจจัยสี่ด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ ดังนั้นเมื่อรวมเข้าด้วยกันเป็นคำว่า “สังฆทาน” ซึ่งพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด โดย พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การให้ทานที่ตั้งใจถวายแก่พระสงฆ์หรือผู้แทนของสงฆ์ไม่จำเพาะเจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง โดยสังฆทานที่พุทธศาสนิกชนนำมาถวายนั้นจะถูกนำเข้าเป็นสิทธิกองกลางแก่คณะสงฆ์ภายในวัด เพื่อให้คณะสงฆ์ได้จัดแบ่งปันแก่พระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งที่ต้องการหรือให้คณะพระสงฆ์ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยเป็นการแสดงถึงความตั้งใจจะถวายด้วยศรัทธาอันเป็นสาธารณะ ซึ่งเจตนารมณ์ของสังฆทานเพื่อเป็นการสร้างรากฐานทางจิตใจให้กว้างขวางขึ้น จะได้ไม่ยึดมั่น ถือมั่นกับใครหรือกับของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้น การให้ทานทุกประเภทที่ไม่จำเพาะเจาะจงพระรูปใดรูปหนึ่งถือเป็นการทำสังฆทานทั้งสิ้น ซึ่งสามารถกระทำได้ ทุกเทศกาลหรือทุกงานบุญ เช่น การทำบุญเลี้ยงพระในงานต่างๆ การไปทำบุญตักบาตรในวันสำคัญต่างๆที่วัด การใส่บาตรพระที่เดินบิณฑบาต เป็นต้น

สังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา^๑ แม้จะเป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่หลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นแต่ความมี

^๑ ประเวศ วะสี, พุทธธรรมกับสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ม.ป.ป.), หน้า ๔.

น้ำใจ ไมตรี ช่วยเหลือ แบ่งปันก็เป็นลักษณะร่วมของคนในสังคม ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มี วัฒนธรรมการให้ตามคำสอนพุทธศาสนาในอดีตจนถึงสังคมไทยปัจจุบัน เมื่อสังคมได้รับทราบ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความทุกข์ของคนในสังคมที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ความยากจน หรือความ เจ็บป่วยด้วยโรคร้ายจากสื่อต่างๆ ภาพที่จะเห็นตามมาก็คือ คนในสังคมทุกเชื้อชาติศาสนา ขว่นขวยที่จะให้ความช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ ประเด็นที่น่าจะศึกษาอย่างยิ่งก็คือ การศึกษาถึง การให้เชิงพุทธแตกต่างจากการให้ในวัฒนธรรมศาสนาอื่นๆ อย่างไรก็ตามประการหนึ่งใน สภาพสังคมปัจจุบัน ปัญหาเศรษฐกิจทำให้คนในสังคมต่างได้รับผลกระทบสภาพที่ทุกคนต่างดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอด มุ่งประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง คนที่ฉลาดประกอบการในเชิงธุรกิจย่อม สามารถที่จะเอาตัวรอดได้ แต่คนที่มีกำลังความสามารถน้อยกว่าคงไม่อาจคาดหวังจะได้รับการ ช่วยเหลือ เพราะในสภาพการณ์เช่นนี้ การเอื้อเพื่อแบ่งปันจะเกิดขึ้นได้น้อยมาก จิตสำนึกแห่ง ความเอื้อเพื่อแบ่งปันด้วยความรักในเพื่อนมนุษย์ร่วมสังคมคงเกิดขึ้นได้ยากดังนั้นการศึกษา วัฒนธรรมการให้เชิงพุทธเพื่อการเข้ามามีบทบาทในการค้าจุนสังคม จึงเป็นประเด็นที่น่าศึกษา อย่างยิ่ง

ดังที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น ทุกศาสนามีหลักคำสอนว่าด้วยการให้อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมการให้ในสังคมไทยน่าจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียด เนื่องจากคำสอนทาง พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับเรื่องทานหรือการให้นั้นมีลักษณะที่แตกต่างไปจากการให้ในวัฒนธรรม อื่น ดังจะเห็นได้จากการที่พระพุทธศาสนาสอนให้มองคนอื่นว่าเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่นเดียวกัน จึงสอนให้บุคคลพร้อมที่จะให้แก่ผู้อื่นในลักษณะ ๓ ประการ คือ การให้วัตถุ การให้ธรรม และการให้อภัยนอกจากนี้ที่สำคัญก็คือการให้เชิงพุทธเป็นการให้เพื่อลดละความเห็นแก่ ตัว เพื่อพัฒนาหรือขัดเกลาตัวเองให้ก้าวหน้าด้านจิตและปัญญาไปสู่เป้าหมายสูงสุดทางศาสนา เมื่อพิจารณาในแง่นี้ การให้จึงไม่ใช่เป้าหมายแต่เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติตนให้ประณีตสามารถ เข้าใจตนเองและผู้อื่น แม้อาจจะยังไม่ถึงขั้นที่มุ่งประโยชน์แก่ผู้อื่นอย่างเต็มที่ อย่างที่เรียกกันว่ายอมอดเพื่อให้ผู้อื่นอิ่ม พร้อมสละได้ทั้งวัตถุธรรมและนามธรรมคือ ให้ปัญญา และให้อภัย ซึ่งทั้งหมด นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมองเห็นผู้อื่นในฐานะเป็นเพื่อนร่วมโลก ร่วมเกิด แก่เจ็บ ตาย ตาม แนวพุทธซึ่งถือว่าการสมควรที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันตามกำลังความสามารถ

ตัวอย่างการให้ตามแนวพุทธ มีหลายกรณีที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น การทำบุญตักบาตร พระ ที่เกิดจากความเห็นว่า การถวายอาหาร หรือสิ่งของเครื่องใช้แก่พระสงฆ์เป็นการทำบุญอย่าง หนึ่งที่ก่อให้เกิดความสุขใจ ดังนั้นการให้เชิงพุทธจึงมีเรื่องศรัทธาและปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น เชื่อว่าการให้จะทำให้เกิดเป็นคนมั่งคั่งสมบูรณ์ คือ การให้ด้วยมุ่งผลแห่งการให้ว่าจะก่อให้เกิด

ประโยชน์สุขแก่ตนเองทั้งในชาตินี้และชาติหน้าด้วย หรือเห็นว่า เราจะพลัดพรากจากวัตถุสิ่งของเหล่านี้ไปในวันใดวันหนึ่ง จึงยินดีที่จะสละเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่นโดยปราศจากความหวัง แห่น หรือการทำสังฆทานเพื่อสะเดาะเคราะห์อย่างที่ชาวพุทธจำนวนไม่น้อยนิยมทำกัน ในกรณีเหล่านี้ อาจดูเหมือนศรัทธาความเชื่อจะเป็นตัวเราให้เกิดการให้ แต่ในที่สุด เมื่อจิตถูกบ่มเพาะ ฝึกฝนด้วยการให้เป็นพื้นฐานเบื้องต้นแล้วจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาปัญญาต่อไปด้วย จุดเด่นของ วัฒนธรรมการให้ของพระพุทธศาสนา ก็คือ การเชื่อว่าการให้นอกจากจะเป็นการสงเคราะห์ เพื่อน มนุษย์แล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญบารมีเพื่อพัฒนาจิตและปัญญาให้สูงขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทัศนคติของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นต่อการถวายสังฆทาน ณ วัดจระเข้ใหญ่ ตำบลศรีษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการถวายสังฆทานของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นที่วัดจระเข้ใหญ่ ตำบลศรีษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

๒. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการถวายสังฆทานของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นที่วัดจระเข้ใหญ่ ตำบลศรีษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. ทัศนคติต่อการถวายสังฆทานของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นที่วัดจระเข้ใหญ่ ตำบลศรีษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างไร

๒. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการถวายสังฆทานของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นที่วัดจระเข้ใหญ่ ตำบลศรีษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ มีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาความเข้าใจต่อการถวายสังฆทานและการอุทิศกุศลของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่น กรณีศึกษาวัดจระเข้ใหญ่ ตำบลศรีษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทศนคติของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นต่อการถวายสังฆทาน

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นชายหญิงที่ถวายสังฆทาน และการอุทิศกุศล ณ วัดजरเข้ใหญ่ ตำบลศรีษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวนประมาณ ๙๖ คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ที่ใช้ศึกษาข้อมูล คือ วัดजरเข้ใหญ่ ตำบลศรีษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีทัศนคติต่อการถวายสังฆทานที่แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

ทัศนคติ หมายถึงความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในที่นี้หมายถึงความเชื่อและความศรัทธาต่อการให้ทานในทางพระพุทธศาสนา

สังฆทาน หมายถึง การให้ทานที่ตั้งใจถวายแก่พระสงฆ์หรือผู้แทนของสงฆ์ไม่จำเพาะเจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง โดยสังฆทานที่พุทธศาสนิกชนนำมาถวายนั้นจะถูกนำเข้าเป็นสิทธิกองกลางแก่คณะสงฆ์ภายในวัด เพื่อให้คณะสงฆ์ได้จัดแบ่งปันแก่พระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งที่ต้องการหรือให้คณะพระสงฆ์ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นการแสดงถึงความตั้งใจจะถวายด้วยศรัทธาอันเป็นสาธารณะ

ชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่น หมายถึง กลุ่มวัยรุ่นชายหญิงอายุไม่เกิน ๒๕ ปี ที่นับถือศาสนาพุทธ

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบทัศนคติต่อการถวายสังฆทานของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นที่วัดजरเข้ใหญ่ ตำบลศรีษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

๒. ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการถวายสังฆทานของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นที่วัดजरเข้ใหญ่ ตำบลศรีษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ